

Nr 21

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående prioritering av vissa kreditbehov.

Bankoutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft sex inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 491 i första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* och nr 572 i andra kammaren av herr *Elmwall m. fl.*, likalydande, nr 153 i första kammaren av herr *Virgin* och nr 178 i andra kammaren av herr *Bohman*, likalydande, samt nr 101 i första kammaren av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Torsten Andersson* och nr 123 i andra kammaren av herrar *Grebäck* och *Boo*, ävenledes likalydande. I de förstnämnda motionerna hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden samt på grundval härav om utredning om sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kan tillgodoses på tillfredsställande sätt, samt att frågan om tillsättande av ett näringslivets kreditråd måtte utredas i enlighet med vad i motionen anförts. I de två följande likalydande motionerna hemställas att riksdagen måtte uttala, att riksbankens rekommendationer till kreditinstituten bör så utformas, att detaljhandeln icke förhindras att i normala kreditmässiga former tillgodose sitt kapitalbehov. Yrkandet i de sistnämnda motionerna är, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att åtgärder måtte vidtagas för att bereda lån för byggande av vatten- och avloppsanläggningar samma prioriterade ställning på kreditmarknaden som tillkommer lån för bostadsbyggande.

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden hänvisas till motionerna II: 572, II: 178 och I: 101. I sistnämnda fall hänvisas även till i motionen I: 97 anförd motivering.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttrande från *fullmäktige i riksbanken* som anför följande.

I de förstnämnda motionerna anhålles om en undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden samt på grundval härav om utredning om sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Vidare föreslås utredning av frågan om tillsättande av ett näringslivets kreditråd.

Fullmäktige vill i anledning av dessa förslag erinra om att rätt betydande
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1961. 8 saml. Nr 21—23*

Åtgärder vidtagits till stöd för småföretagandet under de senaste åren. Det statliga kreditstödet för hantverk och småindustri har omorganiserats och vidgats så sent som under förra året, och därigenom har kommerskollegii och företagarföreningarnas befogenheter att bevilja såväl statsgarantier som lån av statsmedel till småföretag ökats. Vidare omorganiserades under år 1960 AB Industrikredit i syfte att uppnå större effektivitet i institutets verksamhet. Omorganisationen trädde i kraft på hösten 1960, och institutet beviljade därefter fram till årsskiftet 1960/61 lån på närmare 30 mkr. Slutligen arbetar f. n. ytterligare en utredning med småföretagsamhetens finansieringsproblem med sikte på att utröna, huruvida ytterligare åtgärder kan erfordras för att underlätta finansieringen av mindre och medelstora företag. Fullmäktige kan under dessa omständigheter inte finna, att de utredningar som föreslagits i berörda motioner skulle vara angelägna. I varje fall synes de böra anstå till dess man vunnit erfarenheter av de åtgärder som redan vidtagits och resultatet av den nu pågående företagskreditutredningen framlagts.

Beträffande förslaget om inrättande av ett näringslivets kreditråd ställer sig fullmäktige över huvud taget tveksamma. Såväl småföretagarna som andra grupper inom näringslivet är numera så effektivt företrädde av fackorganisationer, att det torde vara väl sörjt för att alla önskemål och synpunkter beträffande bl. a. den ekonomiska politiken blir framförda till dem det vederbör. Skulle ett behov av samarbete mellan olika grupper i kreditfrågor anses föreligga, torde det närmast ankomma på dessa grupper själva eller deras organisationer att föranstalta om detta samarbete.

I motionerna I: 153 och II: 178 beröres den överenskommelse rörande prioriteringen av bostadslån, som riksbanken träffat med kapitalmarknadsinstitutet. Det är riktigt såsom det framhålles i motionerna, att på bostadsområdet endast inteckningslån i nya fastigheter, som innehåller minst 50 % bostäder, är prioriterade. Denna regel sammanfaller med de regler för belåningen av bostadsfastigheter, som tillämpas av bostadsmyndigheterna. I den mån Kungl. Maj:t medger undantag från dessa belåningsregler, inträder självfallet motsvarande undantag i den begränsning av prioriteringen, som riksbanken sökt upprätthålla. Reglerna har både då det gäller belåningen och prioriteringen samma syftemål, nämligen att såvitt möjligt begränsa lånestödet resp. prioriteringen på kreditmarknaden till enbart bostadsfastigheter. I vad gäller riksbankens åtgärder på detta område är fullmäktige medvetna om, att bostadsbyggandet automatiskt medför utgifter även för andra ändamål än just bostäder, såsom för investeringar i vägar och gator, kraft- och telefonnät, vatten och avlopp, affärslokaler m. m. Fullmäktige anser trots detta, att en utvidgning av prioriteringen inte kan ifrågakomma, eftersom prioriteringen redan med den avgränsning den nu har, är utomordentligt svår att upprätthålla och inte invändningsfri som kreditpolitiskt instrument. Skulle den utvidgas, torde det vidare bli svårt att bestämma en ny avgränsning utan att rätt stora sektorer av den nuvarande kreditmarknaden måste inkluderas, vilket sannolikt skulle leda till den oformligheten, att man bleve tvingad genomföra en gradering även inom gruppen av prioriterade kreditbehov. Fullmäktige kan därför inte tillstyrka någon ändring i de nuvarande reglerna för prioriteringen vare sig till förmån för handeln, som avses i de nyssnämnda motionerna, eller för byggandet av vatten- och avloppsanläggningar som beröres i motionerna I: 101 och II: 123. Beträffande handelns finansieringsproblem må ytterligare tilläggas att i den mån säkerheter kan

ställas, även handeln torde ha möjligheter att erhålla lån hos AB Industri-kredit, eftersom enligt institutets stadgar dess långivning skall avse »mindre och medelstora näringsföretag». Slutligen torde, enligt vad fullmäktige erfarit, 1960 års företagskreditutredning komma att ägna även handelns kreditproblem uppmärksamhet.

Till utlåtandet har fogats ett protokollsutdrag från ärendets behandling inom fullmäktige, av vilket framgår att herr Svärd reserverat sig mot fullmäktiges beslut i vad detsamma avsåge yttrande över motionerna I: 153 och II: 178 och därvid anfört följande:

Systemet med prioritering av vissa kreditbehov bör enligt min mening snarast avvecklas. Så länge emellertid detta system trots alla invändningar bibehålles, bör det vara angeläget att normerna för prioriteringen utformas så, att så hög grad av rationalitet, som är möjlig under ett prioriteringssystem, underbygges. Från denna utgångspunkt kan jag inte finna några skäl, som motiverar olika behandling av anspråk på finansiering av kommersiella lokaler med hänsyn till den procentuella andel av en fastighets sammanlagda utrymme, som är avsett för kommersiella ändamål. Jag förmenar alltså att fullmäktige bort förklara sig icke ha något att erinra mot ett riksdagens uttalande med det syfte som föreslås i motionerna I: 153 och II: 178.

Utskottet

Vad gäller de i motionerna I: 491 och II: 572 framförda förslagen om vissa utredningar rörande småföretagens finans- och kreditförhållanden har fullmäktige i riksbanken erinrat om hur ifrågavarande problem på olika sätt under senare år uppmärksammats av statsmakterna och att rätt betydande åtgärder därvid vidtagits till stöd för småföretagandet. Därtill kommer att de i motionerna begärda utredningarna i viss utsträckning kan beräknas bli tillgodosedda genom den pågående företagskreditutredningen. Ehuru denna utredning med hänsyn till sitt syfte icke kan förväntas ta upp till behandling olika komplicerade ekonomiskt teoretiska problem rörande ränte- och kreditpolitiska åtgärders återverkningar på skilda företagstypers handlande torde den dock, enligt vad utskottet har sig bekant, som en grundval för sina bedömanden om behovet av praktiskt-politiska åtgärder söka kartlägga i vad mån nuvarande institutionella förhållanden på kreditmarknaden inneburi speciella svårigheter för småföretag att tillfredsställande ordna sina finansieringsproblem. Under sådana förhållanden anser utskottet, i likhet med fullmäktige i riksbanken, att erfarenheter av de åtgärder som redan vidtagits och resultaten av den nu pågående företagskreditutredningen bör avvaktas innan ytterligare utredningar tas upp till övervägande.

Det i samma motioner framförda förslaget om tillsättande av ett näringslivets kreditråd var föremål för prövning av föregående års riksdag. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 26/1960 fann utskottet ej skäl tillstyrka förslaget. Utskottet har ej funnit anledning nu föreligga att frångå denna sin ståndpunkt.

De i de övriga motionerna gjorda yrkandena skulle i realiteten komma att innebära en utvidgning av den prioritering som för närvarande gäller på kreditmarknaden. Utskottet anser en utveckling i sådan riktning icke önskvärd och kan därför ej förorda ett bifall till ifrågavarande förslag.

Vad särskilt beträffar den i motionerna I: 153 och II: 178 påtalade snedvridning av handels lokal- och fastighetsstruktur som följer av skillnaden i nuvarande låne- och kreditregler för å ena sidan insprängda butikslokaler och å andra sidan fristående butiksfastigheter anser utskottet att en strävan måste vara att söka i möjligaste mån begränsa sådana följdverkningar av kreditregleringen. Utskottet vill även erinra om att de möjligen föreliggande riskerna för en orationell snedvridning av handels fastighetsinvesteringar begränsas genom att Kungl. Maj:t kan medge undantag från bestämmelserna i tertiärlånekungörelsen. I fråga om vad som i övrigt anförs i nu förevarande motioner om handels kreditproblem får utskottet hänvisa till vad som ovan framhållits beträffande småföretagens kreditförhållanden.

Åberopande det ovan anförda får utskottet hemställa, att

I. motionerna I: 491 och II: 572 i vad de avser vissa utredningar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. motionerna I: 491 och II: 572 i vad de avser tillsättandet av ett näringslivets kreditråd icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. motionerna I: 153 och II: 178 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. motionerna I: 101 och II: 123 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1961

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Aspling, Ståhle, Palm, Torsten Mattsson, Gorthon och Sjönell*;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Boija, Regnéll, Hansson i Önnarp, Hagnell, Lindahl, Larsson i Umeå och fru Hörnlund*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Torsten Mattsson* och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett dels att den del av utskottets utlåtande som börjar på sid. 3 med orden »Vad gäller de i motionerna» och slutar på sid. 3 med orden »tas upp till övervägande» bort ha följande lydelse:

»De mindre företagen torde, såsom framhålles i motionerna I: 491 och II: 572, vara särskilt känsliga för den ekonomiska politikens utveckling. Det torde inte kunna bestridas, att särskilt kredit- och räntepolitiken men även finanspolitiken under senare år varit en svår belastning för särskilt de mindre företagen. Den skillnad i ekonomisk struktur, som vanligen förefinns mellan stora och små företag, kan sålunda för olika företag medföra olika konsekvenser av den ekonomiska politiken. Motionärerna förordar därför att en särskild undersökning kommer till stånd rörande den ekonomiska politikens verkningar för olika företagstyper och att på grundval av undersökningen utredning sker om sådana riktlinjer för den framtida ekonomiska politiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Såsom fullmäktige i riksbanken erinrat om i sitt yttrande över motionerna arbetar 1960 års företagskreditutredning med småföretagsamhetens finansieringsproblem med sikte på att utröna ytterligare åtgärder till underlåtande av finansieringen av mindre och medelstora företag. Utskottet vill i sammanhanget understryka angelägenheten av att denna utredning bedrivs så skyndsamt, att förslag till bättre kreditmöjligheter för de mindre företagen kan föreläggas nästa års riksdag. Enligt vad utskottet har sig bekant torde företagskreditutredningen som en grundval för sina bedömanden om behovet av praktiskt-politiska åtgärder söka kartlägga i vad mån nuvarande institutionella förhållanden på kreditmarknaden inneburit speciella svårigheter för småföretag att tillfredsställande ordna sina finansieringsproblem. En sådan kartläggning i nämnda sammanhang är givetvis värdefull men kan inte tillgodoses de angelägna undersöknings- och utredningskrav, som framförts i de ovannämnda motionerna.

Den nya marknadssituationen i Europa ställer vårt näringsliv i ett skärpt konkurrensläge, varvid särskilt de mindre företagens problem måste uppmärksammas. Riktpunkten för den ekonomiska politiken måste härvid enligt utskottets mening vara att söka undanröja företeelser, som missgynnar de mindre företagen, och därmed skapa förutsättningar för en konkurrens på så lika villkor som möjligt. En samlad översyn av den ekonomiska politiken i dess helhet framstår därför som nödvändig. Utskottet tillstyrker sålunda yrkandet i motionerna I: 491 och II: 572 om en särskild undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden och på grundval härav en utredning

om sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.»

dels att utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. riksdagen med bifall till motionerna I: 491 och II: 572 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden samt på grundval härav om utredning om sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kan tillgodoses på tillfredsställande sätt.»